

ДО ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМАНТА **-ЕЦЬ**

Стаття присвячена історії походження суфікса -ець в українській мові. У роботі розглянуто погляди мовознавців щодо генези та значення форманта -ець. Визначено та проаналізовано функції та продуктивність зазначеного суфікса впродовж історії української мови на апелювативному та онімному рівнях.

Ключові слова: словотвір, дериватологія, морфеміка.

Статья посвящена истории происхождения суффикса -ець в украинском языке. В работе рассматриваются взгляды лингвистов на генезис и значения форманта -ець. Определены и проанализированы функции и продуктивность указанного суффикса на протяжении истории украинского языка на апеллювативном и онимном уровнях.

Ключевые слова: словообразование, дериватология, морфемика.

The article is devoted to the origin of suffix -ec' in the Ukrainian language. Opinions of linguists are analyzed as for to origin and semantics of suffix -ec'. Functions and the productivity of the suffix -ec' are determined during different development periods of the Ukrainian language.

Key words: word-formation, derivatology, morphemics.

Вивчення словотвірного аналізу українських назв населених пунктів посідає одне із чільних місць у вивченні ойконімії взагалі. Окреме місце належить дослідженню післякореневої частини оніма. У результаті такого аналізу виявляється зв'язок між значенням суфікса та семантикою основи ойконіма. Вивчення ойконімів певної словотвірної моделі неможливе без розгляду походження, розвитку та значення словотвірного форманта. Тільки комплексний аналіз загальних та власних назв цього дериваційного типу дасть уявлення про роль цього суфікса в історії української мови. Тому проектуємо увагу на значення форманта -ець на апелювативному та онімному рівнях.

І Апелювативний рівень. Мовознавці неодноразово зверталися до проблеми походження форманта -ець. Ж. Варбот пов'язує генезу суфікса -ець із слов'янським -ьсь і вказує на безпосередній зв'язок формантів *-ьсь, *-ьса з дієсловами, визначивши можливість поєднання їх із дієслівними основами: бивьць, жьрьць, проливьць, пловьць, скопечь [6, с. 82].

Існує гіпотеза про виникнення суфіксів *-ьсь, *-ьса від *-ькъ, *-ька внаслідок третьої палаталізації, якщо їй не перешкоджала м'якість попередніх приголосних [9, с. 107; 6, с. 83]. У «Нарисі праслов'янського словотвору» зазначено, що суфікс -ець походить від праслов'янського -ьсь (< -ько, що виник у результаті III палаталізації, перв. -къ): зайєсь «заєць» < *ǵhāienko [35, с. 97].

А. Мейє також виводить суфікс -ець із слов'янської форми -ьсь, утвореної за посередництвом суфікса *-ько [19, 290]. Автор вважає, що цей формант відіграв дуже важливу роль у розвитку спільно-слов'янської мови і широко представлений у слов'янських мовах [19, с. 291]. Отже, за своїм походженням суфікс -ець є праслов'янським. Його утворення відбулося за такою схемою: -ik + o > -ьсь > -ьць > -ець [15, с. 81; 32, с. 198].

У праслов'янській мові суфікс -ець був поширений у складі і апелювативів, і ойконімів, поєднуючись переважно з іменними основами. В апелювативах цей формант при прикметникових, іменникових, дієслівних основах виражав словотвірно-семантичні поля: «особа», «істота», «конкретний предмет», «абстрактне поняття», «місце» і відповідно надавав нейтрального і демінутивного значення [11, с. 42].

В історії української мови словотвірний формант -ець мав різний ступінь активності. У староукраїнській мові він був дуже активним в утвореннях від прикметників, іменників та дієслів: старьць, юньць, коупьць [8, с. 34]. Формант -ець продуктивний і в інших слов'янських мовах: пол. bukowies (батір), праоєсієс (праотець); болг. глупец; рос. борец, братец; серб. братац.

Суфікс -ьць був провідним і в утворенні назв жителів староукраїнської мови: выгошевци, болоховци. У пам'ятках XI-XIII століть виявлено

близько 270 назв осіб із цим формантом: борць, гоудць, женатьць, младць, отьщепеньць [15, с. 81]. У староросійській мові продуктивні утворення на -ць з девербативом або дієслівною основою у другій частині слова: грѣхольюбрьць [1, с. 101].

Суфікс -ець був продуктивним у словотворенні іменників XIV-XV століть: він приєднувався до дієслівних, іменникових, прикметникових твірних основ, а також до однієї з частин певного словосполучення, і творив агентивні і атрибутивні назви осіб [10, с. 80].

У пам'ятках XVI-XVIII століть виявлено 263 назви осіб із суфіксом -ець. Серед них виділено такі словотвірні моделі: 1) дієслівна твірна основа + -ець: борець, творець; 2) прикметникова твірна основа + -ець: слѣпець; 3) іменникова твірна основа + -ець: ерусалимець; 4) дієприкметникова твірна основа + -ець: пробѣлець; 5) числівникова твірна основа + -ець: первинець; 6) займенникова твірна основа + -ець: нашинець [15, с. 81-83].

У сучасній українській мові формант -ець належить до продуктивних словотворчих формантів [14, с. 141-145; 11, с. 53-54]. Він позначає найрізноманітніші явища. За допомогою суфікса -ець на апелювативному рівні утворюються:

1. Назви осіб. У межах цієї семантичної групи виділяємо:

а) назви осіб чоловічої статі за місцем проживання, національністю, громадською діяльністю. Це іменники зі значенням «той, хто походить із якого-небудь міста, села, який проживає в якомусь місті, селі» [7, с. 127]. Формант -ець є одним із найбільш продуктивних суфіксів для утворення назв осіб за місцем проживання. З його допомогою утворюються назви жителів майже в усіх слов'янських мовах (крім польської): укр. полтавець; рос. рязанец; білор. гродненец; болг. добруджанец; сербохорв. херцеговац; словац. Вајапес; чеськ. Asiјес [7, с. 34].

Чимало мовознавців звертали увагу на питання утворення назв осіб за територіальною приналежністю. В. Горпинич на основі фактичного дослідження робить висновок про те, що суфікс -ець у складі іменників на позначення назв жителів у староросійський період поширений з XIII століття, лише із другої половини XIV століття він витісняється або паралельно вживається поряд із -ани, -ичи [7, с. 130-132]. І. Ковалик зазначив, що вони утворюються від основ іменників за допомогою похідних суфіксів -анец, -инець, -овець: африканець – африканський [14, с. 143-144].

б) назви осіб чоловічої статі за родом діяльності або якими-небудь діями. Слова цього словотвірного типу належать до давніх утворень, успадкованих ще староукраїнською мовою від спільнослов'янської. Його основне словотвірне значення – «особа як виконавець дії, названої дієсловом»: жнець, їздець, оборонець та «особа як носій процесуальної ознаки, яка характеризує

її поведінку, погляди». А. Мейє вважає, що такі слова як старць чи отець привели до використання форманта -сь при утворенні іменників зі значенням діяча [19, с. 291]. Варіантом цього дериваційного типу є тип із суфіксом -ця, переважно діалектний: відступця, привідця [27, с. 59].

в) назви осіб чоловічої статі за їх внутрішніми та зовнішніми ознаками. Такі найменування утворюються переважно від прикметникових основ. Сюди залічуємо такі іменники: мудрець, щасливець.

г) особові назви за приналежністю до ідеологічного, політичного чи релігійного напрямку. Це найменування, мотивовані прикметниками із суфіксом -ськ-: яacobінець [27, с. 110]. Назви осіб, семантично мотивовані словосполученням «прикметник + іменник», також належать до першої семантичної групи: земець (земське управління), суворовець (суворовське училище).

2. Назви предметів за матеріалом, якістю, призначенням. Такі іменники утворюються переважно від дієслівних та іменникових основ: холодець. У сучасній українській мові ряд дериватів із суфіксом -ець втратив значення демінутивності і прямиї зв'язок із семантикою похідного слова: холодець як назва страви тощо [27, с. 47].

3. Іменники чоловічого роду зі зменшено-пестливим відтінком. Вони утворюються в основному від іменникових основ: хлібець, камінець [27, с. 47]. А. Мейє зазначив, що суфікс -сь часто використовувався на утворення назв молодих тварин: агньць, тельць. Дослідник вважає, що звідси і походить поширення зменшено-пестливих форм на -ець.

4. Іменники зі значенням місця (приміщення). Значення місця виражене іменниковою основою (яка вказує на об'єкт) із похідним суфіксом -инець. Цей тип у слов'янських мовах не дуже продуктивний: укр. бабинець, звіринець; рос. зверинец; білор. звярінец; пол. zwirzynec; кашуб. zvjzinc; словац. kuřines [13, с. 26].

II Онімний рівень. Словотвірна модель географічних назв на -ець належить до архаїчних утворень. Топоніми із формантом -ець виділив у структурно-граматичній класифікації слов'янських географічних назв С. Роспонд: бойк. Kobylec; пол. Chełmiec; чеськ. Hvozdec [34, с. 42].

Найбільш продуктивними є варіантні суфікси -івець (-овець), -инець. Формант -овець виник у результаті перерозкладу основ із посесивного суфікса -ов- і -ець [32, с. 201]. Відповідно, формант -инець складений із давніх *-in і *-ьсь, пор. пол. Owczyniec [32, с. 214].

Слід зазначити, що на рівні ойконімії питання походження формантів -івець (-овець), -инець є дискусійним. С. Роспонд стверджує, що суфікси -івець, -инець вживалися у формі множини на позначення колективу на східно-словацькій, східно-сербській, македонській, східно-польській територіях: пол. Dobiesławce, серб. Miloslawci,

словац. Janicowse [34, с. 42]. На думку Д. Бучка, який здійснив спеціальне дослідження українських ойконімів на -івці, -инці, ці назви, виступаючи нині у формі *pluralia tantum*, у попередні століття вживались у формі однини: Вербовець [4, с. 12]. Зміна форми числа в цих топонімах відбулась під впливом сильного на цій території ареалу топонімів на -івці, -инці. Так, найменування Серафинці (Чрв.) виникло унаслідок об'єднання в один населений пункт поселень Старий Серафинець і Новий Серафинець.

Д. Бучко зазначив, що за походженням суфікси -івці, -инці є формою множини суфіксів -овець, -инець [4, с. 12]. Формант -овець приєднується до основ на -о або на приголосний, а суфікс -инець до основ на -а: Івановець, Лучинець. Первісно утворення на -овець, -инець були патронімічними, пор. синовець «син брата, племінник» [4, с. 13]. Ю. Редько зауважив, що прізвища Євчинець, Марущинець мали саме таке значення [25, с. 18].

Заслугує на увагу думка Л. Гумецької, яка вважає, що суфікс -ець, що походить від *-ьсь, міг утворювати топоніми у формі однини та множини [10, с. 88]. Розширений посесивними формантами -ов, -ин, цей суфікс виступає у формах -овець, -инець, у множині, відповідно, -овци, -инци. Подібну думку висловлює російський мовознавець О. Селіщев, вважаючи російські топонімічні суфікси -овци (-івці) за походженням формами називного відмінка множини іменників чоловічого роду на -овець. Не всі дослідники дотримуються цієї гіпотези. Так, В. Никонов, заперечуючи будь-яку спорідненість суфіксів -овець, -ець, -инець з -івці, -инці на топонімічному рівні, говорить, що топонімічно це абсолютно не споріднені явища, спільність яких виявляється поза топонімікою і не має до неї ніякого відношення [22, с. 26]. Дослідник зазначив, що суфікс -ець (-ац) у складі назв населених пунктів відомий на всіх слов'янських землях як демінутивний (Донець, Інгудець), а при основах від особових імен – присвійний [22, с. 27]. На наш погляд, словотвірні моделі географічних назв на -івець (-овець), -инець і -івці, -инці є різними явищами, які характеризуються іншими функціями, історією розвитку, локалізації і місцем в українській ойконімії взагалі.

Назви поселень з формантом -ець на території України засвідчено в історичних джерелах, починаючи з X століття, широко представлені вони у пам'ятках XV-XVI століть: Кофієс (X ст., ІМС Рв., 12-16); Корець (1150, Корецький р-н Рв., ІМС Рв., 343-354); Кремлонець (1352, Гр. XIV, 30); Краковець (XV ст., Яворівський р-н Лв., ІМС Лв., 927-928); Монастирець (1438, Городецький р-н Лв., ІМС Лв., 260); Лисець (1491, Івано-Франківський р-н І-Ф, ІМС І-Ф, 239); Купієс (1545, Волинська земля, Żdz, VI, 37).

У складі українських географічних назв поселень формант -ець виконує такі функції:

1. Виступає у складі поселень, що походять від існуючих у минулому або на сучасному етапі назв річок, потоків, розташованих поруч: Бистрець (І-Ф) – потік Бистрець, л. пр. Чорного Черемошу, у цьому ж р-ні І-Ф (СГУ, 48); Гирсовець (Зк.) – потік Гирсовець – л. пр. Теремлі, п. пр. Тиси, що протікає через цей НП (СГУ, 131). Ономасти вважають, що формант -ець є давнім типовим гідронімним формантом [5, с. 22]. Гідроніми із формантом -ець виступають як самостійний словотвірний тип [28, с. 97]. О. Трубачов вважає, що це давня дериваційна модель слов'янської топонімії та гідронімії [29, с. 223]. Формант -ець належить до продуктивних моделей у праслов'янській гідронімії, яка зберегла різну активність у слов'янських мовах [18, с. 167]. Специфіка гідронімної функції цього суфікса полягає не у значенні зменшеності, а у вказівці на утворення одного гідроніма від іншого (Ворскла – Ворсклець) [29, с. 224]. На всій слов'янській території наявні здрібнілі водні назви стосовно більших об'єктів, що розташовані поблизу [33, с. 124]. Демінутивні назви річок у багатьох випадках утворювались і від населених пунктів, розташованих поруч [33, с. 126].

Назви населених пунктів, пов'язані із найменуваннями водойм, історично виникли значно раніше, ніж оніми іншого походження. Відгідронімні ойконіми вказують переважно на місце розташування поселення або на місце, з якого йшло переселення людей. Ще у староукраїнський період об'єктами, стосовно яких здійснювалася номінація поселень, обирались насамперед ріки (або інші гідрооб'єкти), що були розташовані поруч або безпосередньо у населеному пункті [31, с. 58]. Нерідко ойконім повторює раніше сформований гідронім, або, навпаки, в гідронімі відбивається форма назви водного об'єкта. Це відбувається внаслідок контактного перенесення назв, або топонімічної метонімії [23, с. 195]. При контактному перенесенні назв слід зважати як на лексико-семантичні, так і на формально-граматичні ознаки назв – характер топооснов та формантів [23, с. 195]. Багато назв населених пунктів на -ець, -овець первісно були назвами водних об'єктів, тому що їх основи зазвичай пов'язані з ознаками води (колір, смак, температура, характер течії, зовнішні ознаки водної артерії тощо): Коропець, Солонець [31, с. 96]. Виникнення гідронімно-ойконімної омонімії спричинене дією метонімії, тобто розподілення, розчленування спільної назви на два географічні об'єкти, розташовані поруч. Іноді омонімні назви можуть виникати незалежно одна від одної.

Серед відгідронімних українських ойконімів на -ець преважують назви, що виникли лексико-семантичним способом (унаслідок метонімії) від назв річок, потоків тощо: Бистрець (І-Ф) від потоку Бистрець, л. пр. Чорного Черемошу, у цьому ж р-ні І-Ф (СГУ, 48). Однак зафіксовано найменування, що утворилися морфологічним

способом за допомогою форманта *-ець*, набувши здрібнілого відтінку: *Опорець* (Лв.) від р. *Опір* – п. пр. *Стрия*, п. пр. *Дніпра*, що протікає через цей НП (СГУ, 399).

2. Утворює назви поселень від уже існуючих із значенням малих або нових порівняно із первісними поселеннями: *Бабінець* – *Бабин* (Лв.), *Бовшівець* – *Бовшів* (І-Ф). Як на апелятивному, так і на онімному рівнях формант *-ець* виконує зменшено-пестливу функцію. Однак якщо апелятив із демінутивним відтінком позначає той самий предмет і виражає ставлення мовця до нього, то новоутворений ойконім позначає інший населений пункт, менший або новий стосовно первісного. У твірних основах багатьох українських ойконімів на *-ець* фігурують назви інших населених пунктів. Це явище тісно пов'язане із історією українського народу. Україна у всі історичні періоди відзначалася значними переміщеннями людей як по її території, так і за межі. Унаслідок переміщення населення виникали назви населених пунктів, пов'язані із назвами місцевостей, на яких раніше проживали переселенці. За допомогою перенесених топонімів можна дізнатися про колишні міграційні процеси, їх напрямки, особливо в тих випадках, коли зовсім не маємо або маємо скупі писемні свідчення про ці історичні події.

Такий тип ойконімів характеризується демінутивним значенням. У системі географічних назв категорія демінутивності розуміється ширше, ніж в апелятивах. Зменшено-пестливий відтінок далеко не завжди властивий цим назвам. Основне його значення – відносність, іноді вказівка на походження [20, с. 27]. Демінутивність в ойконімії – це всі способи позначення менших населених пунктів стосовно більших з однаковими кореневими назвами. Однак з часом можлива лексикалізація зменшених форм або ж утрата ними демінутивності [11, с. 43].

3. Утворює назви місцевостей, що первісно позначали жителів поселення, назва якого лежить в основі новоутвореного слова: *Ростовець* (Мк.) – *Ростов* (Пл.). В ономастичній літературі на позначення назв осіб за місцем проживання дослідники використовують термін катойконім [16, с. 139; 17, с. 140]. Мовознавці вважають, що в основному це назви-плюративи, на основі яких виробилися ойконімно-словотвірні моделі на *-ани* (*-яни*), *-анці*, *-унці* [16, с. 139]. Як зазначає П. Чучка, *potina regionalia* є цінним джерелом при встановленні етимології самого топоніма, оскільки близько 10 % цих назв утворені не від сучасного топоніма, а від давнішої назви, часто непохідної: *лучани* – *Лучки* [30, с. 245]. Отже, топоніми із формантом *-ець* нерідко вказують на

походження особи з певної місцевості чи населеного пункту.

4. Виконує структурну функцію і служить нейтральним формантом, субстантивуючим прикметникові основи: *В'язовець* (Жт., Хм., Вл.) – *в'язовий*, *Дністровець* (Од.) – *дністровий*, *Кленовець* (Зк.) – *кленовий*. Подібно до апелятивів ойконіми утворюються внаслідок субстантивзації прикметникових основ. В основному це прикметники, ускладнені суфіксом із значенням належності *-ов-*. Таких найменувань є чимало: *Холмовець* (Зк.) – *холмовий*, пор. рос. холм «небольшая возвышенность округлой или овальной формы с пологими склонами» (СРУ IV, 841) + *-ець*; *Чортовець* (І-Ф) – *чортів* «приналежащий, свойственный чорту» (Гр. IV, 472) + *-ець*; *В'язовець* (Жт., Хм., Вл.) – відносний прикметник *в'язовий* «прикметник до *в'яз*» (СУМ I, 798).

Однак іноді такі найменування не слід інтерпретувати однозначно. Наприклад, *Буковець* можна пов'язувати із відносним прикметником *буковий* «який стосується бука» або із назвою населеного пункту *Буків*. Більш вірогідною видається мотивація аналізованих онімів від основ відносних прикметників.

На відміну від апелятивів, в ойконімії суфікс *-ець* значно частіше виступає з демінутивним та субстантивуючим значенням: *Студенець* (Чрг.), *Погребець* (Чрг.).

Отже, формант *-ець* належить до праслов'янських морфем. Його утворення відбулося за такою схемою: *-ik + o > -ьсь > -ьц-ь > -ець*. Він був продуктивним упродовж усієї історії української мови і не втратив продуктивності у сучасній українській мові. На апелятивному рівні цей формант виконує декілька функцій: утворює назви осіб за територіальною та національною приналежністю (*ялтинець*), за родом діяльності (*жнець*), внутрішніми та зовнішніми ознаками людини (*щасливець*); назви предметів за матеріалом, якістю, призначенням (*білявець*); іменники чоловічого роду із зменшено-пестливим відтінком (*гребінець*). Суфікс *-ець* поєднується із дієслівними, прикметниковими та іменниковими основами. Роль та значення, що виконував формант *-ець* у складі апелятивів, зумовили його значення для власних найменувань. На рівні ойконімії зазначений формант виступає із демінутивним значенням, утворюючи нові назви від існуючих уже поселень (*Харківець*); субстантивуючим – від прикметникових твірних основ (*Липовець*); нейтральним – утворюючи найменування шляхом метонімії (лексико-семантичним способом) від розташованих поруч річок, потоків тощо (*Раковець*) та від назв жителів за місцем їх проживання (*Ростовець*).

ЛІТЕРАТУРА

1. Азарх Ю.С. Словообразование и формирование существительных в истории русского языка / Отв. ред. Р.И. Аванесов. – М.: Наука, 1984. – 248 с.

2. Бевзенко С.П. Исторична морфологія української мови (Нариси із словозміни та словотвору). – Ужгород: Закарпат. обл. вид-во, 1960. – 416с.
3. Бернштейн С.Б. Очерк сравнительной грамматики славянских языков. – М.: Изд-во Акад. наук СССР, 1961. – 350 с.
4. Бучко Д.Г. Украинские ойконимы на -івци, -инци. Автореферат дисс. на соискание науч. степени канд. фил. наук / Львов. госуд. ун-т им. И. Франка. – Львов, 1972. – 22 с.
5. Бучко Д.Г. Походження назв населених пунктів Покуття. – Львів: Світ, 1990. – 144 с.
6. Варбот Ж.Ж. Древнерусское именное словообразование. – М.: Наука, 1969. – 230 с.
7. Горпинич В.А. Причины морфологического варьирования названий жителей в древнерусском языке // Ономастика. Серія «Питання мовознавства». – К.: Наукова думка, 1966. – С. 127-135.
8. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. – К.: Вища школа, 1999. – 207 с.
9. Грицкат-Вирк И. Йош о третђој палатализацији // Јужнословенски филолог. – Кн. XIX, 1951-1952.
10. Гумецька Л.Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV-XV століть. – К.: Вид-во Акад. наук УРСР, 1958. – 300 с.
11. Демешко І.М. Формування ойконімів на -ець, -ок Північно-Східного Полісся України (На матеріалі Чернігівської області) // Українська пропріальна лексика. – К.: Київ, 2000. – С. 42-46.
12. Земская Е.А. Как делаются слова? – М.: Изд. Акад. наук СССР, 1963. – 93 с.
13. Ковалик І.І. Назви місця в східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами (словотвір) // Слов'янське мовознавство. Збірник статей II. – К.: вид-во АН УРСР, 1958. – С. 11-26.
14. Ковалик І.І. Словотворча категорія слов'янських назв осіб за їх національністю і територіальною приналежністю // Питання слов'янського мовознавства. – Кн. V. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1958. – С. 139-147.
15. Кровицька О. Назви осіб в українській мовній традиції XVI-XVIII ст. Семантика і словотвір. – Львів: НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, 2002. – 212 с.
16. Лемтюгова В.П. Восточнославянская ойконимия аpellятивного происхождения. – Минск: Наука и техника, 1983. – 198 с.
17. Лучик В.В. Древнерусские элементы в катойконимической системе современного русского языка // Давньоруська ономастична спадщина в східнослов'янських мовах / Ред. кол.: В.В. Німчук та ін. – К.: Наукова думка, 1986. – С. 140-144.
18. Лучик В.В. Назви дослов'янського (індоєвропейського) і слов'янського походження в гідронімії України // В просторі филології / К 70-летию Е.С. Отина. – Донецьк, 2002. – С. 165-169.
19. Мейе А. Общеславянский язык. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1951. – 492 с.
20. Муромцев І.В. Словотворчі типи гідронімів (басейн Сіверського Дінця). – К.: Наукова думка, 1966. – 104 с.
21. Никонов В.А. Славянский топонимический тип // Географические названия. – М.: Государственное издательство географической литературы, 1962. – С. 17-33.
22. Никонов В.А. Введение в топонимику. – М.: Наука, 1965.
23. Отин Е.С. Структурно-семантические отношения в топонимических парах (гидроним-аугментатив и гидроним-деминутив) // Отин Е.С. Избранные работы. – Донецьк: Донеччина, 1997. – С. 211-218.
24. Питання історії української мови. – К.: Наукова думка, 1970. – 196 с.
25. Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища. – К.: Наукова думка, 1966. – 216 с.
26. Самійленко С.П. З історичних коментарів до української мови. Словотвір іменників // Українська мова в школі. – № 2. – 1958. – С. 8-17.
27. Словотвір сучасної української літературної мови. – К.: Наукова думка, 1979. – 406 с.
28. Топоров В.Н., Трубачев О.Н. Лингвистический анализ гидронимов Верхнего Поднепровья. – Москва: Изд-во Акад. наук СССР, 1962. – 272с.
29. Трубачев О.Н. Названия рек Правобережной Украины. Словообразование. Этимология. Этническая интерпретация. – Москва: Наука, 1968. – 202 с.
30. Чучка П.П. Назви жителів Закарпаття за місцем їх проживання або народження // Питання ономастики (Матеріали II Республіканської наради з питань ономастики). – К.: Наукова думка, 1965. – С. 245-250.
31. Юрків М.М. Гідронімно-ойконімний паралелізм в українській ономастиці (На матеріалі ономастикону Західної України). – Тернопіль: Навчальна книга, 1999. – 130 с.
32. Klemensiewicz Z., Lehr-Splawinski, Urbańczyk S. Gramatyka historyczna języka polskiego. – Państwowe wydawnictwo naukowa, 1955. – 596 s.
33. Rieger J. Rzekomo deminutywne nazwy wodne // Onomastica. – R. XII. – Z. 1-2. – Wrocław; Warszawa; Kraków: Zakład im. Ossolińskich wydawnictwo, 1967. – S. 124-130.
34. Rospond S. Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych. – Wrocław: Prace Wrocławskiego tow. Naukowego, 1957. – 76 s.
35. Słownik prasłowiański / Pod red. F. Sławskiego. – Wrocław, 1974-1976. – T. 1.

Джерела

1. Гр. – Словарь української мови: У 4 т. / Упор. з додатком власного матеріалу Б. Грінченко. – К. Наукова думка, 1907-1909. – Т. 1-4.
2. Гр. XIV – Грамоти XIV століття. – К.: Наукова думка, 1974. – 256 с.
3. ІМС – Історія міст і сіл Української РСР. Полтавська область – Кримська область. – К.: Гол. Редакція Української Радянської енциклопедії АН УРСР, 1967-1974.
4. СГУ – Словник гідронімів України / Укл. І.М. Железняк та ін. – К.: Наукова думка, 1979. – 780с.

5. СРУ – Словарь русского языка: В 4 т. – Т. 4. – М.: Русский язык, 1961. – 1088 с.
6. СУМ – Словник української мови: В 11 т. / Ред. кол.: акад. АН УРСР І.К. Білодід. – К.: Наукова думка, 1970-1980.
7. *Źdz – Źródła dziejowe.* – Warszawa, 1877-1894. – Т. 6.

© Михайличенко Н.Є., 2009

Стаття надійшла до редколегії 11.03.09